

JORMA K. MIETTINEN: *Varustelukilpa ja ase-
teknologian uusiutuminen kansainvälisen jänni-
tyksen lisääjänä*. Sotatieteen laitos, strategian
toimisto. Tutkimuslauseita, 3/1983. 56 sivua.

Miten näkee asevarustelun ja sotien maailman
sotatieteen laitoksen tutkimusjohtaja Jorma K.
Miettinen? Mitkä ovat varustelukilvan syyt ja seu-
raukset sotatieteilijän näkökulmasta?

Miettinen pureutuu maailman menoon ennen
kaikkea luonnontieteiden ja teknologian kannalta.
Hänen esityksessään ovat voimakkaasti esillä
täsmäaseet, infrapunat, millimetriaallot, absorbaa-
torit, optiset hakupäätteet ja värinänsensorit. Nyky-
aikaisen sodan kuvaa mullistavien aseteknologian
uusimpien hienouksien ohella nousee tarkastelussa
esiin kuitenkin yhteiskunnallisesti latautuneita ai-
heita.

Mihinkään sotatieteen perinteisistä kategorioista
tai oppisuunnista Miettistä ei voi sijoittaa. Pohdin-
noilta puuttuu tältä kannalta syvyys. Tutkimusjoh-
taja – nykyisin jälleen Helsingin yliopiston profes-
sori – edustaa tältä kannalta lähinnä sotilaallisiin
kysymyksiin suuntautuneen tutkimuksen amerikkalaisia
virtauksia. Miettiselle on artikkeleissaan ominaista
normatiivisuus ja selvästi esitetystä vai-
kutuspyrkimyksestä seurannut esitysten teoreettinen
ohuus, vertailevan tarkastelun vähäisyys, histo-
riallisen ulottuvuuden puute ja tietynlainen melko
journalististen muotiselitysten seurailu. Myös
taipumus empiriisiin ja yleiseen rationalistiseen
argumentaatioon viittaavat amerikkalaiseen suun-
taan.

Erillisten – ja sinänsä toisiinsa löyhästi liittyvien
– esitelmien uudelleenjulkaisun aiheena ei ole
niiden tieteellinen painavuus. Niistä ei myöskään
nouse mitään suurta ja kokonaisvaltaista sanomaa.
Enemminkin kysymys on pohdinnoista ja aikai-
sempien varmuuksien kyseenalaistamisesta.

Miettinen erittelee pitkään suurvaltasuhteiden
ongelmallista tilaa ja pyrkii etsimään syitä suhteiden
huonontumisella. Aseteknologian kehitykseen
jännityksen lisääjänä ei juurikaan puututa vaikka
tutkimuslauseen otsikko oikeuttaisi näin oletta-
maan. Muutenkin syiden kuvaus jää melko epä-
määräiseksi.

Sen sijaan kirjoittajalla on esitettävänä selvä
ohje molemmille supervalloille: niiden tulee oivaltaa,
että niiden ylin yhteinen etu on välttää ydinsota.
Se on paljon tärkeämpi asia kuin mikään niiden
poliittiseen kilpailuun liittyvä asia, esim. niin sa-
nottujen vapautusliikkeiden tukeminen toisissa
maanosissa tai raaka-ainelähteiden varmistaminen

sellaisin sotilaallisin toimin, jotka lisäävät ydinsodan
riskejä. Tämän ja muiden selosteeseen sisällyt-
ettyjen ohjeiden ja neuvon perusteella suomalaisen
sotatiede lienee luettavissa normatiivisiin tie-
teisiin.

Sotatieteen maailmankartalle on pitkään ollut
ominaista suurvaltakeskeisyys ja tarkastelulle tun-
nusomaista asioiden jäsentäminen strategisten oh-
justen, pariteettien ja megatonniin kautta. Pääpiir-
teittäin myös Miettinen on uskollinen tälle tarkaste-
lutavalle, mutta Eurooppa pilkistää kuitenkin se-
losteessa esiin entistä omaehtoisempaa kansain-
välisen politiikan toimijana. Sillä on omat intres-
sinsä ja roolinsa mm. siitä syystä, että Yhdysval-
tain politiikan katsotaan kulkevan väärään suun-
taan. NATO:n nykyinen ydinasedoktriini arvioi-
daan epäuskottavaksi ja liiton kiinteys nykyisten
oppirakennelmien säilyessä kyseenalaiseksi.

Miettinen olettaa radikaalisti, että Eurooppa ei
tule tuntemaan itseään turvalliseksi ennenkuin
kaikki taistelukentän ydinasheet vedetään toisen
portaana »kostoaseiksi» ja vähitellen poistetaan ko-
konaan käytöstä. Nykyisiä puolustuspoliittisia ase-
telmiä hän ryhmittää voimakkaasti uudestaan ot-
tamalla kantaa kansallisen, tavanomaisiin aseisiin
tukeutuvan puolustuksen puolesta. Miettisen mie-
lestä luottaminen omiin voimiin antaisi kansoille
itsekkunnioitusta ja turvallisuuden tunnetta. Se taas
tekisi mahdolliseksi myös ystävällisten suhteiden
kehittämisen ilman ydinsateenvarjoriippuvuudesta
johtuvaa epävarmuutta ja alemmuuskompleksia.
Poliittisesti nämä mietelmät ovat voimakkaita kan-
nanottoja eurooppalaisen Euroopan puolesta.

Mielenkiintoista kyllä, sotatieteen laitoksen tut-
kimusjohtaja puuttuu julkaisussaan myös kysy-
mykseen sotateknisen tutkimuksen piirissä työskentelevien
tutkijoiden vastuusta. Kysymys on
hänelle oletettavasti varsin omakohtainen, onhan
hän eri vaiheissa antanut panoksen myös sotatekniselle
tutkimukselle.

Miettinen toteaa lukuisten sotatekniikan parissa
työskentelevien tutkijoiden olevan useimmiten mo-
raalisia yksilöitä, ts. heitä painaa huoli työnsä
seurauksista. Heistä useimmat katsovat työskentele-
vänsä rauhan hyväksi, koska juuri heidän valti-
onsa sotilaallinen voima on heidän mielestään pa-
ras rauhan tae. Tämä lienee myös Miettisen itsensä
peruste työlleen. Lisäargumenttina hän esittää,
että luonnontieteellinen tutkimus – varsinkin per-
rustutkimus – on eettisesti neutraalia. Tähän tus-
kin kaikki yhtyvät.

Miettinen tekee myös eron »normaaliin aseke-
hittelyyn osallistuvien tutkijoiden» välillä ja jouk-

kotuhuuseiden kehittelijöiden välillä. Edellisiä »tuskin voidaan leimata moraalittomiksi, mutta joukkotuhuuseiden suhteen alkaa asia monien mielestä olla toinen».

Johtopäätökseksi jää käsiteltyjen kysymysten ongelmallisuus. Onkin tärkeää, että ne poimitaan esiin. Ne eivät kuitenkaan ole niin ongelmallisia, että niistä olisi seurauksena konkreettisia johtopäätöksiä. Viime kädessä pallo vieritetään tutkimuslsteessa poliitikkojen tontille. Miettisen mielestä perimmäinen vastuu sekä aseiden kehittämisestä että niiden käytöstä lankeaa tietysti hallituksille.

Peruna lienee sittenkin kuuma, sillä aivan yllättäen hän siirtyy tämän toteamuksen jälkeen välittömästi pohtimaan sitä, tekeekö ydinaseiden tarkkuuden kehittyminen ja miniatyrisoituminen pitkän sodattomuuden kauden jälkeen ydinsodan mahdolliseksi. Tai – kysyy Miettinen – siirtyykö asevarustelu avaruudesta toimiviin sädeaseisiin? Nämä ovat kysymyksiä, joihin ei kukaan vielä tällä hetkellä luultavasti kykene varmuudella vastaamaan, hän toteaa ja antaa tutkimuksellaan yleensäkin sen vaikutelman, että sotatieteissä eletään epävarmuuden aikaa.

Pertti Joenniemi